

– К.: Vidavnicho-polygraphic center "Kyiv University". – 135 p.

8. Lozhkin G. (2006) Professional development of the specialty of a possible sports psychologist. Vishcha osvita Ukraine. - No. 4. - S. 75–79.

9. Rudenko V.V. (2021) Pedagogical conditions for the formation of sportsmanship of young freestyle wrestlers. Irpin: SFS University of Ukraine (II Youth Tax Congress, 1608-1614 p.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.8(168).09

УДК: 378.04:338.48

Дишко О.Л.
кандидат педагогічних наук, доцент
Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж», м.Луцьк
Белікова Н.О.
доктор педагогічних наук, професор
Волинський національний університет імені Лесі Українки, м.Луцьк
Денисенко Н.Г.
доктор педагогічних наук
Комунальний заклад вищої освіти «Луцький педагогічний коледж», м.Луцьк

ЗАКОНОДАВЧО-ОРГАНІЗАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НЕПЕРЕРВНОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

У статті аналізується законодавче підґрунтя запровадження в Україні рівнів освіти, вжиття організаційних заходів щодо реалізації концепції рівневої освіти, а також вимоги до освітніх рівнів та ступенів як до елементів концепції неперервної професійної освіти. Особлива увага приділяється фаховій передвищій освіті, наголошується на перевагах та деяких недоліках: зосібна на відсутності законодавчо закріпленого визначення категорії фахової передвищої освіти. Окремо висвітлюються переваги та проблеми підготовки молодших бакалаврів, розкривається співвідношення змісту їхньої підготовки зі змістом підготовки молодших спеціалістів та бакалаврів. Відображається етапність підготовки майбутніх учителів фізичної культури – від рівня фахового молодшого бакалавра до рівня магістра – в аспекті неперервної освіти відповідно до чинних в Україні нормативних документів – стандарту вчителя нового покоління, стандарту фахової передвищої освіти, стандартів професійної підготовки, а також згідно з освітніми програмами та Національною рамкою кваліфікацій.

Ключові слова: вчитель фізичної культури, вища освіта, фахова передвища освіта, фаховий молодший бакалавр, молодший бакалавр, бакалавр, магістр.

Dyshko O. L., Bielicova N. O., Denysenko N. G. Legislative and organizational provision of continuity of professional training of future Physical Education teachers. The article analyzes the legislative basis for the introduction of levels of education in Ukraine, the adoption of organizational measures to implement the concept of level education, as well as the requirements for educational levels and degrees as elements of the concept of continuous professional education. Special attention is paid to the expediency of the sequence of the continuous educational process, starting from the stage of preliminary education and ending with the master's degree, in relation to the traditions and innovations of the world educational practice. The features of professional pre-higher education, opportunities for its students, advantages of implementation and development in the context of continuous education declared in Ukraine are analyzed in detail. At the same time, some shortcomings are emphasized: in particular, the lack of a legally established definition of the category of vocational pre-higher education. The advantages and problems of the training of junior bachelors are highlighted separately, the relationship between the content of their training and the content of the training of junior specialists and bachelors is revealed. The debatable opinion of specialists regarding the expediency of introducing the junior bachelor's training level is reflected. The main focus of the article is on the phasing of the training of future teachers of Physical Education - from the professional junior bachelor's level to the master's level - in the aspect of continuous education in accordance with the normative documents in force in Ukraine - the standard of the new generation teacher, the standard of professional preliminary education, the standards of professional training, as well as in accordance with educational programs and the National Qualifications Framework. The volume of ECTS credits for educational-professional and educational-scientific programs for the training of Physical Education teachers is shown. Attention is focused on the content of dual education in the Physical Culture teacher training system. Directions for further research are outlined: in particular, the need for a comparative analysis of all aspects of educational programs for training Physical Culture teachers in various higher education institutions is noted.

Keywords: Physical Education teacher, higher education, vocational pre-university education, vocational junior bachelor, junior bachelor, bachelor, master.

Постановка проблеми. Розвиток української професійної освіти зумовлений сучасними економічними і соціальними трансформаціями вітчизняного та європейського ринку праці. Необхідність підвищення якості підготовки конкурентоспроможних фахівців різного рівня не втрачає актуальності, при цьому особливі вимоги висуваються до закладів фахової передвищої та вищої освіти. Однак поспішність у проведенні реформ, обставини, за яких вони відбуваються в Україні, а також певна їх

непередбачуваність в умовах воєнного стану спричиняють виникнення низки проблем. Зокрема, проблематичним є обґрунтованість та співнаступність освітніх рівнів – молодший спеціаліст, молодший бакалавр, фаховий молодший бакалавр та ін. в межах запровадження реформи передвищої освіти, а також визначення кваліфікаційних вимог до них. У цьому контексті доцільно зокрема проаналізувати особливості неперервної підготовки вчителів фізичної культури.

Аналіз літературних джерел. У Законі України «Про освіту» (2017) зазначається, що освіта є «основою інтелектуального, духовного, фізичного і культурного розвитку особистості, її успішної соціалізації, економічного добробуту, запорукою розвитку суспільства, об'єднаного спільними цінностями і культурою, та держави» [5], що особливо актуально в новітніх українських реаліях.

У статті 10 Закону України «Про освіту» визначено складові системи освіти: дошкільна, повна загальна середня, позашкільна, спеціалізована, професійна (професійно-технічна), фахова передвища, вища, освіта дорослих та її рівні. Відповідно до кожної складової визначено освітній ступінь. Зосібна на рівні фахової передвищої освіти здобувається освітньо-професійний ступінь «фаховий молодший бакалавр» [5].

Пункт 23 частини 1 статті 1 Закону України «Про освіту» визначає рівні освіти як завершені етапи освіти, що характеризуються рівнем складності освітньої програми, сукупністю компетентностей, які визначені, як правило, стандартом освіти та відповідають певному рівню Національної рамки кваліфікацій [5]. Частина 2 статті 10 цього закону надає перелік рівнів освіти, п'ять з яких належать до вищої освіти [5]. Загальні вимоги до останніх викладені у статті 5 Закону України «Про вищу освіту» [7]. Відповідно до неї:

- «початковий рівень (короткий цикл) вищої освіти передбачає набуття здобувачами вищої освіти здатності до розв'язування типових спеціалізованих задач у певній галузі професійної діяльності;
- перший (бакалаврський) рівень вищої освіти передбачає набуття здобувачами вищої освіти здатності до розв'язування складних спеціалізованих задач у певній галузі професійної діяльності;
- другий (магістерський) рівень вищої освіти передбачає набуття здобувачами вищої освіти здатності до розв'язування задач дослідницького та/або інноваційного характеру у певній галузі професійної діяльності;
- третій (освітньо-науковий/освітньо-творчий) рівень передбачає набуття здобувачами вищої освіти здатності розв'язувати комплексні проблеми в галузі професійної та/або дослідницько-інноваційної діяльності;
- науковий рівень вищої освіти передбачає здатність особи визначати та розв'язувати соціально значущі системні проблеми у певній галузі діяльності, які є ключовими для забезпечення сталого розвитку та вимагають створення нових системоутворювальних знань і прогресивних технологій» [7].

Мета статті – теоретичний аналіз законодавчого та організаційного забезпечення реалізації освітніх програм професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в контексті неперервної освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. За роки незалежності України сучасна фахова передвища освіта (далі – ФПО), порівняно з вищою і професійною (професійно-технічною), зазнала найбільших структурно-змістових змін: середня спеціальна освіта, що забезпечувала підготовку фахівців середньої ланки, наприкінці 1990-х років увійшла до структури вищої освіти. Відповідно до Положення про освітньо-кваліфікаційні рівні (ступеневу освіту), затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 20 січня 1998 р. № 65, вітчизняні училища, технікуми та інші середні спеціальні заклади освіти отримали право готувати фахівців із неповною вищою освітою – молодших спеціалістів. Додамо, що цим Положенням було задекларовано нову структуру вищої освіти, яка мала такі освітньо-кваліфікаційні рівні: молодший спеціаліст, бакалавр, спеціаліст, магістр. Визначено, що молодший спеціаліст – це освітньо-кваліфікаційний рівень фахівця, який на основі повної загальної середньої освіти здобув загальнокультурну підготовку, спеціальні вміння та знання, має певний досвід їхнього застосування у вирішенні типових професійних завдань, передбачених для відповідних посад у певній галузі народного господарства (Кабінет Міністрів України, 1998) [13].

Утім, училища та технікуми, маючи свою «комбіновану» систему навчання з особливими практико-орієнтованими технологіями підготовки фахівців для операторського рівня професійної діяльності, а не класно-урочну і не лекційно-семінарську, так і не стали повноцінними закладами вищої освіти. У зв'язку з цим, 2019 року було прийнято Закон України «Про фахову передвищу освіту». Він визначає пріоритетні напрями розвитку ФПО, актуалізуючи необхідність поєднання освітнього процесу з виробництвом задля підготовки фахівців для забезпечення потреб суспільства, ринку праці та держави, зважаючи на інтереси держави та громади, створення умов для самореалізації особистості, формування в молоді поваги до національних та моральних цінностей [13].

Водночас у цьому законі задекларовано, що рівень ФПО належить до п'ятого рівня НРК (Національної рамки кваліфікацій), передбачаючи здатність особи вирішувати типові спеціалізовані завдання в окремій галузі професійної діяльності або в процесі навчання. У свою чергу, це вимагає застосування положень і методів відповідних наук та може характеризуватися певною невизначеністю умов, відповідальністю за результати своєї діяльності, здійснення контролю інших осіб у певних ситуаціях (Закон України, 2019).

Отже, училища (коледжі) та технікуми втратили приналежність до вищої освіти і сформували окрему освітню ланку. Відповідно було заплановано здійснити останній випуск «молодших спеціалістів» 2023 року і з 2020 року започаткувати програми підготовки фахівців освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр». Нині на державному рівні обговорюється перспектива об'єднання ФПО і професійної (професійно-технічної) освіти в єдину систему професійної освіти (Міністерство освіти і науки України, 2022) [13].

Згідно з новим законодавством уже з 2020 р. коледжі та технікуми готують фахових молодших бакалаврів, а за наявності ліцензії – молодших бакалаврів за коротким циклом вищої освіти або першим (бакалаврським) рівнем. У законі визначено освітній або освітньо-професійний ступінь молодшого бакалавра, який здобувають на початковому рівні (короткому циклі) вищої освіти і який присуджує заклад вищої освіти після успішного виконання здобувачем освітньої програми, обсяг якої становить 120 кредитів ЄКТС [12].

Положення закону «Про фахову передвищу освіту» дають підстави виокремити принцип гнучкості фахової передвищої

освіти. Передусім про це свідчить можливість здобуття фахової передвищої освіти на основі повної або базової середньої освіти. Здобуття фахової передвищої освіти на основі базової середньої освіти передбачає одночасне здобуття повної загальної середньої освіти. Законодавець передбачив для студентів можливість формувати індивідуальні освітні траєкторії, вільно вибирати форму навчання. При цьому допускається здобуття освіти одночасно за декількома освітньо-професійними програмами в закладі фахової передвищої освіти, а також у декількох закладах фахової передвищої (вищої) освіти за різними формами здобуття освіти за умови отримання тільки однієї фахової передвищої освіти за кошти державного або місцевого бюджету [15].

ФПО передбачає здобуття кваліфікацій, які відповідають п'ятому рівневі освіти за НРК (Про внесення змін у додаток до постанови, 2020, ст. 1) і п'ятому рівню EQF-LLL та ISCED. Як самостійна ланка в системі сучасної вітчизняної освіти ФПО має сприяти забезпеченню якісної підготовки професійно компетентних, кваліфікованих, затребуваних на ринку праці фахівців. Мета ФПО згідно зі ст. 16 Закону України «Про освіту» (2017) – формувати та розвивати освітню кваліфікацію, що засвідчує здатність особи виконувати типові спеціалізовані завдання в конкретній сфері професійної діяльності виробничого характеру і підвищеної складності та/або виконувати обмежені управлінські функції з певною невизначеністю умов і застосуванням методів і положень відповідного наукового знання [8].

Функціонування ФПО в Україні має низку особливостей, закладених у відповідних нормативних положеннях (Методичні рекомендації, 2020; Щодо запровадження пілотного проекту, 2019 та інші), які регулюють діяльність закладів ФПО – фахових коледжів. У такі фахові коледжі трансформувалася більшість закладів вищої освіти (далі – ЗВО) з I та II рівнями акредитації, тобто технікумів, коледжів, училищ, що прирівняні до них. При цьому фаховий коледж може бути як самостійним, так і структурним підрозділом ЗВО [8].

Принагідно зауважимо, що, незважаючи на чітко сформульовану мету та утворену структуру освіти, Закон України «Про фахову передвищу освіту» (2019) в межах норм основних термінів та їхніх визначень (стаття 1) не містить тлумачення категорії «фахова передвища освіта». Для порівняння: Закон України «Про вищу освіту» містить визначення категорії «вища освіта» (стаття 1), Закон України «Про загальну середню освіту» наводить тлумачення дефініції «загальна середня освіта» (стаття 3), Закон України «Про професійну (професійно-технічну) освіту» формулює визначення професійної (професійно-технічної) освіти (стаття 3). Відсутність закріпленого на рівні інституційної норми визначення категорії фахової передвищої освіти, з одного боку, ускладнює сприйняття змісту відповідної категорії з боку суспільства, а з іншого – майже унеможливує формування державної політики за відповідним напрямком [10]. З огляду на це неможливим є, приміром, визначити, що таке фахова передвища підготовка майбутніх вчителів фізичної культури.

Новацією останнього часу стало запровадження короткого циклу підготовки на першому (бакалаврському) рівні вищої освіти, що забезпечує освітню кваліфікацію молодшого бакалавра. Згідно із Законом України «Про вищу освіту», молодший бакалавр – це освітній або освітньо-професійний ступінь, що здобувається на початковому рівні (короткому циклі) вищої освіти і присуджується закладом вищої освіти в результаті успішного виконання здобувачем освітньої програми (ОП), обсяг якої становить 120 кредитів ЄКТС. Для здобуття освітнього ступеня молодшого бакалавра на основі фахової передвищої освіти заклад вищої освіти має право визнати та перерахувати кредити ЄКТС, максимальний обсяг яких визначається стандартом вищої освіти [7].

Отже, освітньо-професійний ступінь молодшого бакалавра здобувається на початковому рівні, тобто короткому циклі вищої освіти, та є її самостійним рівнем. За ієрархією розміщення він перебуває між фаховою передвищою освітою та першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти [1].

Зважаючи на незначний досвід підготовки молодших бакалаврів в Україні, у наукових джерелах поки що не представлено чітких концептуальних обґрунтувань та моделей її реалізації. По суті така підготовка є трансформацією підготовки молодших спеціалістів, яка нещодавно здійснювалася на базі коледжів та технікумів і була спрямована на підготовку майстрів виробничого навчання [1].

На думку В. М. Мороз і С. А. Мороз, підготовка фахівців на початковому рівні (короткому циклі) вищої освіти, з одного боку, не затребувана ринком праці, а з іншого – не є популярним напрямом у розвитку трудових можливостей з боку здобувачів освіти. Очікувано, що вилучення ступеня вищої освіти «молодший бакалавр» з переліку рівнів вищої освіти сприятиме підвищенню якості освітньої діяльності ЗВО та якості вищої освіти загалом. Таке підвищення якості має відбутися передовсім завдяки перерозподілу випускників закладів загальної середньої освіти, які продемонстрували недостатній рівень своєї підготовки під час зовнішнього незалежного тестування на користь закладів передвищої освіти. Отже, такі випускники не матимуть можливості вступати до ЗВО на програми початкового рівня (короткого циклу) вищої освіти просто через їхню відсутність [10].

Подібна пропозиція дещо суперечить чинним в Європейському Союзі нормам класифікації кваліфікаційних рівнів «European Qualification Framework» (EQF) [16]. Остання взагалі не передбачає існування декількох різновидів бакалаврського ступеня (фахового молодшого бакалавра, молодшого бакалавра, бакалавра) та встановлює можливість здобуття кваліфікаційного рівня «бакалавр» тільки на шостому рівні Європейської рамки кваліфікацій (EQF). Для п'ятого рівня EQF передбачає отримання не бакалаврського ступеня, а так званого базового ступеня (Foundation Degree). Умовна вага такого ступеня, наприклад, у Великобританії оцінюється у 2/3 від умовної ваги бакалаврського ступеня. Наявність базового ступеня дає особі можливість приєднатися до навчання на останньому році підготовки бакалаврів у системі вищої освіти. Вилучення ступеня «молодший бакалавр» з переліку ступенів вищої освіти дозволить, з одного боку, уникнути дублювання функцій системами передвищої освіти, а з іншого – наблизитися до свого історично зумовленого місця в суспільному розвитку [10].

Підготовка майбутніх учителів фізичної культури сьогодні розглядається як процес, що охоплює комплекс науково обґрунтованих навчально-пізнавальних, науково-методичних та організаційно-управлінських заходів, спрямованих на формування здатності та готовності до виконання специфічних професійних функцій відповідно до вимог Державних стандартів вищої освіти [9]. Цей процес конкретизує професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти» (2020), розроблений МОН спільно з Українським інститутом розвитку освіти за участі вчителів та директорів шкіл і фахівців, які

здійснюють підготовку вчителів, підвищення їхньої кваліфікації та проводять їхню сертифікацію і за підтримки фінсько-українського проєкту «Learning together/Навчаємось разом» (2019) і «Професійний стандарт вчителя нового покоління і кращі технології нової української школи (НУШ): у взаємодії між академічними спільнотами університетів і вчителями-практиками» (2020) [9].

У Професійному стандарті визначені загальні та професійні компетентності сучасного вчителя: до загальних віднесено громадянську, соціальну, культурну, лідерську та підприємницьку компетентності; до професійних компетентностей – мовно-комунікативну, предметно-методичну, інформаційно-цифрову, психологічну, емоційно-етичну, педагогічне партнерство, інклюзивну, здоров'язбережувальну, проєктувальну, прогностичну, організаційну, оцінювально-аналітичну, інноваційну, рефлексивну, а також акмеологічну (спрямованість майбутнього вчителя на професійний саморозвиток, досягнення певної вершини у професійній діяльності) [9]. Як видно, професійний стандарт втілює сучасний підхід до підготовки вчителя загалом. Положення стандарту потребує конкретизації, що втілюється в освітніх (освітньо-професійних) програмах (ОПП). Це зосібна стосується підготовки вчителя фізичної культури.

Зміст професійної підготовки майбутнього вчителя фізичної культури визначається освітніми програмами, що розробляються і реалізуються в межах стандартів фахової передвищої та вищої освіти. Освітні програми підготовки майбутніх фахівців визначають компетентності та предметні результати.

Структурування змісту освітніх програм підготовки вчителя фізичної культури на різних рівнях здійснюється на основі стандартів вищої освіти в галузі знань 01 Освіта/Педагогіка за відповідною спеціальністю, що розробляє МОН України, зважаючи на пропозиції галузевих державних органів, яким підпорядковуються заклади освіти, а також зацікавлених галузевих об'єднань, організацій роботодавців, та затверджує їх за погодженням з Національним агентством із забезпечення якості вищої освіти (НАЗЯВО).

Стандарт фахової передвищої освіти з галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями) затверджений наказом МОН України від 21.09.2021 за №1003, відповідно до нього заклади фахової передвищої освіти розробляють ОПП Середня освіта (Фізична культура). Обсяг ОПП фахового молодшого бакалавра на основі повної загальної середньої освіти (профільної середньої освіти) становить 180 кредитів ЄКТС. Під час формування ОПП з інтегрованою освітньою програмою профільної середньої освіти та складання навчальних планів заклади фахової передвищої освіти зобов'язані керуватися Стандартом та наказом МОН від 01.06.2018 №570 «Про затвердження типової освітньої програми профільної середньої освіти закладів освіти, що здійснюють підготовку молодших спеціалістів на основі базової загальної середньої освіти».

У підсумку згідно з академічними правами фаховий молодший бакалавр може продовжити освіту на рівні молодшого бакалавра, бакалавра та магістра. Обсяг освітньої програми молодшого бакалавра на базі повної загальної середньої освіти становить 120-150 кредитів ЄКТС. Мінімум 65% обсягу освітньої програми має бути спрямовано на забезпечення загальних та спеціальних (фахових) компетентностей за спеціальністю, визначених стандартом вищої освіти.

Підготовка здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти спеціальності 014.11 «Середня освіта (фізичної культури)» ґрунтується на багаторічних традиціях підготовки вчителів фізичної культури. Розробники освітньої програми (ОП) прагнуть створити цілісну систему забезпечення науково-професійної підготовки фахівців у галузі освіти зі спеціальності 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями), яка спрямована на формування високого рівня їхніх компетентностей, готовності до практичної діяльності у варіативних умовах. Зазначені в ОП 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями) програмні результати навчання для першого (бакалаврського) рівня ґрунтуються на дескрипторах 6 рівня Національної рамки кваліфікацій, що визначають, з яким рівнем автономності, відповідальності та якої складності задачі може вирішувати власник відповідної кваліфікації (випускник) [14].

Згідно з проєктом стандарту вищої освіти України ОП для першого (бакалаврського) рівня галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями) (2023) розробляється робочою групою. На підготовку бакалавра за спеціальністю «Середня освіта (Фізичної культури)» передбачено 240 кредитів обов'язкового та вибіркового компонентів, із них на обов'язковий компонент припадає 180 кредитів (із них цикл загальної підготовки в середньому має 20 кредитів, цикл професійної підготовки – 160 кредитів); на вибіркового компонент відводиться 60 кредитів. Практична складова підготовки входить до циклу професійної підготовки і становить 25% від загальної кількості кредитів.

У сучасних умовах підготовка майбутніх учителів фізичної культури в закладах вищої освіти здійснюється за спеціальністю 014.11 Середня освіта (Фізична культура), яка належить до галузі знань 01 Освіта/Педагогіка. Випускники бакалаврату за цією спеціальністю отримують освітню кваліфікацію – бакалавр освіти за спеціальністю «Середня освіта (Фізична культура)» і професійну – вчитель фізичної культури, викладач закладу фахової передвищої освіти. Випускник зі ступенем бакалавра може продовжити навчання в магістратурі.

Магістратуру можна вважати сполучною ланкою між вищою освітою та аспірантурою, що забезпечує підготовку наукових і педагогічних кадрів, допомагаючи виявити здібності магістранта до науково-дослідницької роботи і, таким чином, визначити подальший напрямок його діяльності [4]. У пункті 5 статті 5 Закону України «Про вищу освіту» (2017) зазначено, що «магістр – це освітній ступінь, що здобувається на другому рівні вищої освіти та присуджується закладом вищої освіти (науковою установою) в результаті успішного виконання здобувачем вищої освіти відповідної освітньої програми. Ступінь магістра здобувається за освітньо-професійною або за освітньо-науковою програмою» [7].

У пункті 10 статті 36 Закону України «Про освіту» (2017) зазначено, що «восьмий рівень Національної рамки кваліфікацій визначає здатність особи розв'язувати складні задачі і проблеми в певній галузі професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог» [5].

Нормативне оформлення статусу магістра передбачено проєктом стандарту вищої освіти України другий (магістерський) рівень галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 014 Середня освіта (за предметними спеціальностями), відповідно до якого обсяг кредитів ЄКТС, необхідний для здобуття відповідного ступеня вищої освіти, для освітньо-професійної

програми становить 90-120 кредитів ЄКТС, для освітньо-наукової програми – 120 кредитів ЄКТС, з них обсяг дослідницької (наукової) компоненти має бути не менше 30%. Таким чином, мінімум 35% обсягу освітньої програми Середня освіта (Фізична культура) має спрямовуватися на забезпечення результатів навчання за спеціальністю, визначених Стандартом вищої освіти.

Нині активно поширюється практика дуальної освіти, яка відповідно до Положення про дуальну форму здобуття фахової передвищої та вищої освіти (2023) є «способом здобуття освіти, що передбачає поєднання навчання в закладах освіти та в інших суб'єктах освітньої діяльності з навчанням на робочих місцях на підприємствах, в установах та організаціях для оволодіння програмними результатами, поглиблення практичних умінь і навичок та набуття певної кваліфікації» [11]. Час практичного навчання на робочих місцях обліковується у кредитах ЄКТС і має становити від 25 до 60 відсотків від їх загального обсягу, передбаченого навчальним планом, що складається для організації навчання за дуальною формою здобуття вищої освіти. Таке співвідношення може застосовуватися для навчальних планів, що розробляються для реалізації освітньо-професійних програм фахової передвищої освіти [11].

Керівники шкіл спільно зі ЗВО складають індивідуальну програму підготовки для студентів, які в майбутньому бажають працювати у школі. При цьому до такої підготовки – і на уроках і на деяких практичних заняттях у ЗВО – залучаються вчителі. Отже, сучасна школа разом зі ЗВО бере активну участь у підготовці свого майбутнього вчителя [2].

Законом України «Про фахову передвищу освіту» дуальна форма освіти передбачена як одна з форм здобуття фахової передвищої освіти. Вочевидь це, зокрема, сприятиме ефективній взаємодії освітньої та виробничої сфер у підготовці кваліфікованих кадрів з фізичної культури в межах різних форм організації навчання.

Отже, дуальна форма освіти дає можливість більш якісно підготувати майбутнього фахівця та водночас уникнути проблеми з працевлаштуванням випускників. Очевидно, що дуальна освіта запроваджується в інтересах головно здобувача освіти.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, внаслідок реформування структури вищої та фахової передвищої освіти в Україні, запровадження дуальної освіти попередня послідовність здобуття освіти вчителя фізичної культури «молодший спеціаліст-бакалавр-магістр» трансформується у «фаховий молодший бакалавр-молодший бакалавр-бакалавр-магістр» з подальшою можливістю здобуття освітньо-наукового та наукового ступенів. У подальшому плануємо проаналізувати освітньо-професійні програми фахової передвищої освіти та освітніх програм підготовки вчителів фізичної культури в розрізі задекларованих у них компетентностей, які повинен упродовж навчання набути майбутній фахівець, та відповідних програмних результатів, які він може проявити.

Література

1. Артюшина М. Моделі професійно-педагогічної підготовки у закладах вищої освіти в Україні. DOI: [https://doi.org/10.18372/2411-264X.2\(17\).15018](https://doi.org/10.18372/2411-264X.2(17).15018).
2. Безносок О.О. Майбутній вчитель і контекстне навчання. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії імені Тараса Шевченка*. Кременець, 2017. Вип. 7. С. 43–51.
3. Безкопильний О.О. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до здоров'язбережувальної діяльності в основній школі: теорія та методика: монографія. Черкаси, 2020. 552 с.
4. Белікова Н.О., Томашук О.Г. Сучасні підходи до професійної підготовки майбутніх магістрів середньої освіти з фізичної культури. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова*. Київ, 2020. Вип. 7 (127). С.18-23.
5. Закон України «Про освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 14.06.2023).
6. Закон України «Про фахову передвищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2745-19> (дата звернення: 17.06.2023).
7. Закону України «Про вищу освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення: 20.06.2023).
8. Кузьміч І. Особливості розвитку фахової передвищої освіти в умовах сталого розвитку суспільства. *Неперервна професійна освіта: теорія і практика*. 2022. Вип. № 1 (70). С. 49-60.
9. Мицкан Т., Єдинак Г., Потапчук С. Акмеологічна компетентність бакалаврів фізичної культури. *Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини*. 2022. Вип. 25. С. 78-88.
10. Мороз В. М., Мороз С. А. Система сучасної фахової передвищої освіти як складова механізму забезпечення якості вищої освіти: державно-управлінський аспект. *Інвестиції: практика та досвід*. 2021. № 1. С. 88-96.
11. Положення про дуальну форму здобуття фахової передвищої та вищої освіти. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0929-23#n14> (дата звернення: 16.07.2023).
12. Равчина Т., Шемелюк Г. Організація освітнього процесу в системі фахової передвищої освіти у вимірі законодавчих змін. *Вісник Львівського університету*. 2019. Вип. 34. С.198-208.
13. Радкевич В.О., Лузан П.Г., Пащенко Т.М. Фахова передвища освіта: аналітичний огляд ефективності. *Вісник НАПН України*. 2022, 4(2). URL: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4209> (дата звернення: 14.06.2023).
14. Ткаченко С. В., Ткаченко С. С. Фахова підготовка вчителів фізичної культури до професійної діяльності в умовах інклюзивної освіти. 2020. С. 161-165. DOI: 10.5281/zenodo.4516618.
15. Хомишин І. Ю. Правове регулювання фахової передвищої освіти в Україні. 2019. URL: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/may/21474/21.pdf> (дата звернення: 20.06.2023).
16. The European Qualifications Framework: sup-porting learning, work and cross-border mobility. (European Union). Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018. 32 p.

Reference

1. Artyushyna M. "Models of professional and pedagogical training in institutions of higher education in Ukraine". DOI: [https://doi.org/10.18372/2411-264X.2\(17\).15018](https://doi.org/10.18372/2411-264X.2(17).15018).
2. Beznosyuk O.O. (2017), "The future teacher and contextual learning". *Naukovyy visnyk Kremenets'koyi oblasnoyi humanitarno-pedahohichnoyi akademiyi imeni Tarasa Shevchenka*. Kremenets'. Vyp. 7. S. 43–51.

3. Bezokopyl'nyy O. O. (2020), "Preparation of future physical education teachers for health-preserving activities in primary school: theory and methodology: monograph". Cherkasy. 552 s.
4. Byelikova N.O., Tomashchuk O.H. (2020), "Modern approaches to the professional training of future masters of secondary education in physical education". Naukovyy chasopys NPU imeni M. P. Dragomanova. Kyiv. Vyp. 7 (127). S.18-23.
5. Zakon Ukrainy "Pro osvitu", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (accessed June 14, 2023).
6. Zakon Ukrainy "Pro fakhovu peredvyshchu osvitu", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2745-19> (accessed June 17, 2023).
7. Zakonu Ukrainy "Pro vyshchu osvitu", available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (accessed June 20, 2023).
8. Kuz'mich I. (2022), "Peculiarities of the development of professional pre-higher education in the conditions of sustainable development of society". Neperervna profesiyna osvita: teoriya i praktyka. Vyp. № 1 (70). S. 49-60.
9. Mytskan T., Yedynak H., Potapchuk S. (2022), "Acmeological competence of bachelors of physical culture". Fizychnye vykhovannya, sport i zdorov'ya lyudyny. Vyp. 25. S. 78-88.
10. Moroz V. M., Moroz S. A. (2021), "The system of modern vocational pre-university education as a component of the mechanism of ensuring the quality of higher education: the state-administrative aspect". Investytsiyi: praktyka ta dosvid. № 1. S. 88-96.
11. Polozhennya pro dual'nu formu zdobuttya fakhovoyi peredvyshchoyi ta vyshchoyi osvity, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0929-23#n14> (accessed July 16, 2023).
12. Ravchyna T., Shemelyuk H. (2019), "Organization of the educational process in the system of vocational pre-university education in the context of legislative changes". Visnyk L'vivskoho universytetu. Vyp. 34. S.198-208.
13. Radkevych V.O., Luzan P.H., Pashchenko T.M. (2022), "Vocational pre-university education: an analytical review of effectiveness". Visnyk NAPN Ukrainy. 4(2), available at: <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4209> (accessed June 14, 2023).
14. Tkachenko S. V., Tkachenko S. S. (2020), "Professional training of physical education teachers for professional activity in the conditions of inclusive education". S. 161-165. DOI: 10.5281/zenodo.4516618.
17. Khomyshyn I. YU. (2019), "Pravove rehulyuvannya fakhovoyi peredvyshchoyi osvity v Ukraini", available at: <https://science.lpnu.ua/sites/default/files/journal-paper/2020/may/21474/21.pdf> (accessed June 20, 2023).
15. The European Qualifications Framework: supporting learning, work and cross-border mobility. (European Union). Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2018. 32 p.

DOI 10.31392/NPU-nc.series15.2023.8(168).10
УДК 796.071.4-057.874

Діхтяренко З. М.,
кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізичного виховання, спорту та здоров'я
Державного податкового університету м. Ірпінь,
Довгань Н. Ю.,
доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри олімпійського та професійного спорту
Чорноморського національного університету імені Петра Могили, м. Миколаїв,
Отраченко О. В.,
кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри теорії та методики фізичного виховання
ДЗ «Луганський національний університет імені Тараса Шевченка» м. Полтава,
Єрьоменко Е. А.,
кандидат педагогічних наук, професор кафедри правоохоронної діяльності
Державного податкового університету, м. Ірпінь,
Завістовський О. Д.,
старший викладач кафедри тактико-спеціальної підготовки
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ, м. Дніпро

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ МАЙБУТНІХ ТРЕНЕРІВ ЄДИНОБОРСТВА ТА УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ДО МОДЕЛЬНОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ «ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА 5-6 КЛАС». ВАРІАТИВНИЙ МОДУЛЬ «БОЙОВИЙ ХОРТИНГ» В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ ДЛЯ ФОРМУВАННЯ АКТИВНОЇ ЖИТТЄВОЇ ПОЗИЦІЇ

У дослідженні було проведено аналіз літературних джерел за останні п'ять років та виявлено понад п'ятсот наукових публікацій, що підтверджує актуальність єдиноборства – бойовий хортинг серед науковців, педагогів, тренерів, спортсменів, вболівальників та ін. Так, систематично, за календарем проводяться змагання різного рівня та, відповідно, й наукові дослідження. Презентовано в умовах воєнного стану Модельну навчальну програму «Фізична культура. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти. Варіативний модуль «Бойовий хортинг». Його впровадження сприяє формуванню активної життєвої позиції в майбутніх учителів фізичної культури, тренерів (студенти та курсанти) єдиноборства, учнів, які згодом стають успішними особистостями. Авторами публікації описано два етапи педагогічного експерименту (1-й: узагальнення даних літературних джерел з визначеного напрямку дослідження; 2-й етап: визначення фізичної працездатності за тестом РWC₁₇₀ – Степ-тест). Для визначення потужності виконуваної роботи (W) і числа сходжень ми взяли: чотири вагові категорії (50 кг, 55 кг, 60 кг, 65 кг) студентської молоді, курсантів. Таким чином, отримано розраховані математичним методом результати.